

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 8 ja 9 §:n sekä ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 8 ja 9 §:n sekä ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 12/2016 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Matti Sillanmäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- johtaja Raakel Tiihonen, Opetushallitus
- pääsihteeri Kaisa Vähähyyppä, Ylioppilastutkintolautakunta
- erityisasiantuntija Lieselotte Eskelinen, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Olavi Arra, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- puheenjohtaja Elli Luukkainen, Suomen Lukiolaisten Liitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettua lakia sekä ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettua lakia.

Ylioppilastutkintoa ja ylioppilastutkintorekisteriä koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäviksi vuosina 2016—2019 vaiheittain tapahtuvan ylioppilastutkinnon sähköistämisen edellyttämät muutokset. Koesuoritukset ja arvostelumerkinnät säädettäisiin ylioppilastutkintorekisteriin tallettaviksi, minkä lisäksi tehtäisiin teknislouontaisia muutoksia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2016.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2016 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä. Sivistysvaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen tavoitteena on varmistaa, että siirtyminen sähköiseen ylioppilastutkintoon on lainsäädännön kannalta ongelmaton. Tarkoituksena on ajantasaistaa säännöksiä vastaamaan voimassa olevaa käytäntöä ja sähköisen ylioppilastutkinnon aiheuttamia muutoksia sekä selkiyttää tulkinnallisia lainkohtia. Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet muuttuvat sähköisiksi vaiheittain vuosina 2016—2019 siten, että kevästä 2019 alkaen kaikki kokeet toteutetaan sähköisiä päätelaitteita ja tiedonsiirtomenetelmiä käyttäen. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat kannattaneet hallituksen esitystä.

Hallituksen esityksellä ei sinänsä ole taloudellisia vaikutuksia. Valiokunta korostaa kuitenkin, että ylioppilastutkinnon sähköistämisen myötä lukioissa on voitava riittävästi panostaa muun muassa toimintavarmaan tiedonsiirtoon ja tietosuojaan. Kokeen suorittamisen edellytysten tulee jatkossakin olla maan kaikissa osissa yhdenvertaiset.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Koesuoritusten tallettaminen. Ylioppilastutkinnon koesuoritukset muodostavat laajan henkilötietoja ja salassa pidettäviä tietoja sisältävän tietoaineiston, jonka säilyttämistä ei voimassa olevassa ylioppilastutkintoa koskevassa lainsäädännössä säännellä. Sähköiseen ylioppilastutkintoon siirtyminen helpottaa koesuoritusaineiston käsittelyä ja käytännössä mahdollistaa sen kattavan ja pysyvän tallettamisen, mikä hallituksen esityksen mukaan parantaa koesuoritusten tutkimuskäytön edellytyksiä. Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallituksen esitys sisältää selkeän tarkennuksen, jolla varmistetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslain) soveltuminen ylioppilastutkintorekisterin sisältämiin tietoihin.

Sivistysvaliokunta korostaa kokelaan käytännön mahdollisuuksia tutustua omaan koesuoritukseensa ja arvosteluperusteiden soveltamiseen siihen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kokelaan on nykytilanteessa pyydettävä tätä puolentoista vuoden kuluessa tutkintokerran päätökseen saattamisesta koesuoritusten säilytysajan mukaisesti. Koesuorituksesta tilattu kopio maksaa 32 euroa/koe. Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että erityisesti kopiosta pyydetty maksu heikentää olennaisesti kokelaan mahdollisuutta tutustua koesuoritukseensa.

Koesuoritusten sähköinen arkistointi ja koesuoritusten julkisuusasemaa koskeva selvennys edellyttävät valiokunnan mielestä, että ylioppilastutkintolautakunta arvioi uudelleen menettelyt, joilla varmistetaan kokelaan julkisuuslain mukainen oikeus saada itseään koskevat tiedot. Tässä yhteydessä on myös syytä arvioida uudelleen tiedon saantiin liittyvät mahdolliset maksut. Ylioppilastutkintolautakunnan on huolehdittava ehdotettua uudistusta koskevan kattavan informaation antamisesta kokelaille jo ennen kokeiden suorittamista.

Hallinnonalan tietoinfrastruktuurin kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus valmistelevat yhdessä hallinnonalan valtakunnallisten rekisterien ja rekisterilainsäädännön uudistusta. Kansallisten opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitetyn integraatiopalvelun (Koski) on tarkoitus muodostua olemassa olevista (opiskelijavalintarekisteri, ylioppilastutkintorekis-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2016 vp

teri, korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto) ja uusista perustettavista rekistereistä (perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus). Koski-kokonaisuuteen on tarkoitus koota tieto oppijan todennetusta osaamisesta, yksittäisestä opintosuorituksesta tutkintotasoon asti sekä opinto-oikeuksista. Palvelun on tarkoitus olla täydessä laajuudessaan käytettävissä vuonna 2019.

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ylioppilastutkintorekisterin tietosisältöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden koevastaukset ja niihin liittyvät arvostelumerkinnot tulevat rekisteriin. Hallituksen esityksellä ei tavoitella ylioppilastutkintorekisterin tietosisältöön muita sisällöllisiä muutoksia. Esityksessä tarkoitettujen lakimuu-
tosten on tarpeen tulla voimaan 1.8.2016, sillä sähköiset ylioppilaskokeet käynnistyvät syksyllä 2016.

Sivistysvaliokunta painottaa, että rekisteriuudistuksissa on tärkeää huolehtia siitä, että säädöksissä ja tietojärjestelmissä ei ole tietosisältöjen osalta tarpeetonta päällekkäisyyttä ja että tietoinfrastruktuuri muodostuu toimivaksi ja selkeäksi. Koski-lainsäädännön valmistelun yhteydessä on erittäin tärkeää arvioida rekisterien tietosisältö ja kokonaisuus, mukaan lukien ylioppilastutkintorekisteriä koskevat säännökset ja niiden asema osana hallinnonalan rekisterilainsäädännön kokonaisuutta. Valiokunta korostaa opetus- ja kulttuuriministeriön vastuuta hallinnonalan tietoinfrastruktuurin kehittämisestä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 12/2014 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Helsingissä 15.3.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Kimmo Kivelä ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
varajäsen Lea Mäkipää ps

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2016 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine